

HRASKÓ ANNA

Magyar BA
BA, 7. félév
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Témavezető:

dr. Kugler Nóra
habilitált egyetemi docens, ELTE BTK

A SZINONÍMIÁN ÉS ANTONÍMIÁN ALAPULÓ ASSZOCIATÍV KAPCSOLATOK JELENTŐSÉGE AZ N.DÚS, N.SZEGÉNY, N.GAZDAG KONSTRUKCIÓK KÖRÉBEN

Kulcsszavak: kognitív nyelvészet; hálózatoság; morfológiai konstrukciók; ontológiák;
HIÁNY - ELLÁTOTTSÁG

A dolgozat a szinonímián és antonímián alapuló asszociatív kapcsolatok jelentőségével foglalkozik az N.dús, N.szegény, N.gazdag konstrukciók körében (pl. fantáziadús, csapadékszegény, részletgazdag). A HIÁNY-t és MEGLÉT-et kifejező szerkezeteket funkcionális, kognitív nyelvelméleti keretben, a konstrukciók asszociatív, hálózatos kapcsolódásaiban értelmezi. Korábbi, történeti vizsgálatok eredményeire alapozva azt a kérdést vizsgálja jelenkori perspektívából, hogy az N.dús-nál később adatható N.gazdag térnyerése hatott-e (ha igen, hogyan) az előbbi szerkezetre, visszaszorította-e a gazdag a dús-t, vagy megfigyelhető funkciómegoszlás a két, 'relatív ellátottság'-ot kifejező szerkezet használata között. Továbbá feltárja, hogyan függ össze az utótagok jelentésviszonya a három konstrukció belső változatosságával (allostrukcióival). A vizsgálat fő hipotézise az, hogy az N.szegény-nyel antonim N.gazdag a jelenkori kreatív nyelvhasználatban produktív sémaként működik, míg az önálló szói használatban jóval kevésbé gyakori -dús leginkább lexikalizálódott, rögzült kifejezésekben és az idő tartományában jelöltebb használatban adatható. A dolgozat az MNSZ2 adatait elemzi a séma konstrukciós változatossága alapján abból a szempontból, hogy milyen hasonlóságok, illetve eltérések figyelhetők meg az N.dús és az N.gazdag főnévi komponensei által reprezentált entitások között, valamint hogy ezek, és a relatív hiányt kidolgozó N.szegény között milyen mértékben vannak átfedések, egyező előtagok. A korpuszadatok elemzése alapján arra a következtetésre jut, hogy a három vizsgált konstrukciós séma nagyfokú hasonlóságot mutat, mind a produktivitás, mind az alkorpuszok szerinti megoszlás, mind az előtagok szemantikai megoszlása, sokfélesége szempontjából. Bár az N.gazdag valóban produktívabbnak tekinthető, a jelenkori nyelvhasználatban az N.dús is produktív mintázata a RELATÍV ELLÁTOTTSÁG kifejezésének. Az eredmények a HIÁNY-t és ELLÁTOTTÁG-ot kifejező morfológiai konstrukciók körében a hálózatos motivációs hatások érvényesülését mutatják.